

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

Feretrony z obrazami:

- MB Dzikowska i Archanioł Michał
- Serce MB i Serce Jezusowe
- Trójca Święta i św. Barbara
- św. Tekla i św. Dorota

Będące wyposażeniem drewnianego kościoła w Stanach, gm. Bojanów woj. podkarpackie
wpisane do rejestru zabytków pod numerem B-636.

Inwestor:

Parafia rzymskokatolicka pw. św. Jana
Gwalberta i św. Tekli w Stanach
ul. Grębowska 14
37-433 Stany

Autor programu prac konserwatorskich i restauratorskich:

mgr Grzegorz Lasota
nr dypl. ASP Kraków 7191
Nienadówka Poręby 817b
36-052 Nienadówka
tel. 790 889 790

Nienadówka, maj 2023

DZIEŁO KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACJA CHRONIONE PRAWEM
AUTORSKIM

Wstęp

Przedmiotem programu prac są obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- B-636/13 Feretron z obrazami olejnymi na płótnie MB Dzikowska i Archanioł Michał
- B-636/14 Feretron z obrazami olejnymi na desce Serce MB i Serce Jezusowe
- B-636/15 Feretron z obrazami olejnymi na desce Trójca Święta i św. Barbara
- B-636/16 Feretron z obrazami olejnymi na płótnie naklejonymi na deskę św. Tekla i św. Dorota

Podstawa opracowania: zlecenie Inwestora, właściciela obiektu,

Autor opracowania i fotografii: mgr Grzegorz Lasota, konserwator dzieł sztuki

Ze względu na różnice technologiczne w budowie poszczególnych obrazów konieczne było opracowanie odrębnych planów postępowania dla każdego z feretronów.

[illegible]

Kościół został zaprojektowany przez Antoniego Gorczyca z Rzeszowa i wybudowany w 1948 roku. Jest to świątynia orientowana, drewniana o konstrukcji zrębowej. Nawy boczne oddzielono od nawy głównej rzędami słupów. Posiada trzy ołtarze: główny z wizerunkiem św. Jana Gwałberta, boczny św. Tekli, oraz Matki Bożej znajdujący się w nawie południowej.

2

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

Rejestr zabytków:

B-636/13

1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ: Feretron z obrazami olejnymi

TEMAT: Obrazy MB Dzikowskiej i Archanioła Michała

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA: nieznany

SYGNATURA: na obecnym etapie nie odnaleziono

INSKRYPCJE: na obecnym etapie nie odnaleziono

DATOWANIE: XIX wiek

POCHODZENIE: feretron wykonany prawdopodobnie do tutejszego kościoła

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA: kościół parafialny pw. św. Jana

Gwalberta i św. Tekli w Stanach, ul. Grębowska 14 37-433 Stany

WŁAŚCICIEL / UŻYTKOWNIK: Parafia rzymskokatolicka pw. św. Jana

Gwalberta i św. Tekli w Stanach, ul. Grębowska 14 37-433 Stany

WYMIARY: wys. 115 cm; szer. 85 cm; głęb. 14 cm; obrazy: 75 cm x 60 cm

TECHNIKA: Feretron drewniany, obrazy malowane w technice olejnej obustronnie na płótnie naciągniętym na ramę feretronu

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK x NIE

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: TAK ☐ NIE ☐

2.0 OPIS INWENTARYZACYJNY

.....

Feretron w formie ramy prostokątnej zwieńczonej w centralnej części prostym łukowato wygiętym ornamentem. Bezpośrednio do ramy przybito dwustronny obraz olejny na płótnie przedstawiający z jednej strony MB Dzikowską, z drugiej Michała Archanioła. Całość na prostopadłościennym wielouskokowym cokole.

Obraz przedstawiający Maryję z Dzieciątkiem jest kopią XVI wiecznego obrazu MB Dzikowskiej. Matka Boża trzyma na rękach przytulonego do niej Chrystusa, za nimi po lewej stronie postać Józefa. U dołu przed nimi, także po lewej postać młodego Jana Chrzciciela z Barankiem. Scena zakomponowana w pomieszczeniu. W oknie umieszczonym w prawym górnym fragmencie obrazu widoczny pejzaż z zaoranim polem i zabudowaniami. Chrystus ubrany w jasną koronkową szatę i przykryty zdobionym ornamentami pasowymi płaszczem. W rękę trzyma niebieskie wiśnię. Matka Boża w czerwonej sukni zdobionej sznurami pereł i niebieskim maforium. Oboje noszą korony a ich głowy otaczają nimby. Józef zwrócony w kierunku Matki i Syna ubrany jest w jasną szatę z brązową lamówką i żółty płaszcz. W dłoni trzyma lilię. Jan Chrzciciel ukazany jako półnagie dziecko tulące Baranka i trzymające pastorał zakończony krzyżem. Obraz w tonacjach ugru czerwieni i brązu ze statyczną kompozycją.

Obraz Archanioł Michał ukazując scenę pokonania szatana. Archanioł ubrany w krótką tunikę, zbroję i płaszcz stylizowany na strój rzymskiego legionisty w lewej ręce trzyma tarczę w prawej ognisty miecz. Prawą nogą depta skuloną ciemnobrązową postać szatana otoczoną przez krwisto czerwone ognie piekielne. Dynamiczna kompozycja obrazu współgra z mocnymi odcieniami czerwieni, ciemnego brązu malowanymi na kontrastowym jasno niebieskim tle.

3.0. TECHNIKA I TECHNOLOGIA

.....

TECHNIKA ORYGINAŁU I ANALIZA SPOSOBU WYKONANIA

Feretron drewniany, deski zespolone za pomocą połączeń ciesielskich. Drewno pokryte warstwą gruntu. Polichromia w technice olejnej. Obrazy na płótnie bezpośrednio przybitym do ramy feretronu. Miejsce montażu maskuje ciemna płócienna taśma.

TECHNIKA WARSTW I ELEMENTÓW WTÓRNYCH

Przemaalowania olejne feretronu przy użyciu jednobarwnej, gęstej ugrowej farby. Przemaalowania olejne obrazów. Rozdarcia materiału klejone niezidentyfikowanym klejem. Na twarzy matki Bożej wklejona duża łąta z nieudolnie malowaną kopią oryginału. Liczne gwoździe przytrzymujące dekorację z plastikowych kwiatów znajdująca się z obu stron feretronu.

4.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

.....

Stan zachowania samego feretronu jak i obrazów jest zły. Zarówno pod względem technicznym jak i estetycznym.

Drewno zaatakowały drewnojady, widoczne są otwory wylotowe wydrążone przez owady. Liczne pęknięcia i uszkodzenia formy rzeźbiarskiej częściowo odsłonięte, częściowo zalane grubą warstwą farby olejnej. Liczne wtórne gwoździe. Grunty osypujące się, miejscami odsłaniają drewno. Dekoracje z plastikowych kwiatów całkowicie uniemożliwiają odczytanie oryginalnej kompozycji rzeźbiarskiej feretronu.

Podobrazie mocno pofalowane, przybite do feretronu pordzewiałymi gwoździami posiada liczne drobne ubytki oraz dwa większe rozdarcia: powyżej środka płótna oraz lewym rogu (w przypadku oglądania od strony obrazu MB). Grunty są osłabione i kruszą się. Warstwa malarska z licznym ubytkami, mocno przemaalowana. Twarz MB zaklejona kawałkiem płótna z nieudolnym powtórzeniem tej twarzy. Werniks pociemniały, całość mocno zabrudzona.

5.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI – PROJEKT KONSERWATORSKI

.....

Obiekt wymaga interwencji konserwatorskiej. Jej celem powinno być zatrzymanie procesów niszczących oraz przywrócenie obiektowi właściwości technicznych i walorów estetycznych jak najbardziej zbliżonych do pierwotnych. W tym celu należy wykonać pełną konserwację przedmiotowego feretronu. Przed przystąpieniem do prac konieczne jest szczegółowe rozpoznanie oryginalnej budowy technologicznej obiektu oraz późniejszych nawarstwień.

Dzięki podjętym działaniom powinno się osiągnąć, efekt polegający na zabezpieczeniu substancji zabytkowej oraz ukazaniu oryginalnej estetyki obiektu.

[illegible]

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej obiektu.
2. Odkurzenie feretronu z luźnych naleciałości brudu oraz kurzu.
3. Wykonanie dokładnych badań mających na celu określenie zasięgu występowania i stanu zachowania pierwotnej warstwy historycznej.
4. Demontaż obrazów olejnych.
5. Usuwanie wtórnych nawarstwień. W miejscach gdzie pozostawiono kilka warstw technologicznych, jeśli to będzie możliwe biorąc pod uwagę stan zachowania i zakres występowania, przeprowadzona zostanie konserwacja i rekonstrukcja pierwszej lub innej wcześniejszej warstwy historycznej o najwyższych walorach estetycznych. Późniejsze nawarstwienia zostaną usunięte.
6. Dezynsekcja i dezynfekcja, Hylotox firmy Altax; Biotin T 5%.
7. Wzmocnienie struktury drewna za pomocą 5% - 10% roztworu paraloidu b-72 w toluenie zarówno metodą powlekania jak i kąpieeli. Po wykonaniu zabiegu drewno zostanie odczyszczzone z nadmiaru impregnatu.
8. Uzupełnienie większych ubytków za pomocą odpowiednio dobranego drewna zgodnie ze sztuką stolarską.
9. Uzupełnienie mniejszych ubytków drewna żywicą epoksydową Axson S.C. 258.
10. Uzupełnienie ubytków zapraw kredowo-klejowych, szpachlówka akrylowa Modostuc.
11. Położenie warstw pulmentu w miejscach przyszłych złoczeń.

12. Rekonstrukcja polichromii w miejscach jej ubytków. W przypadku znacznych ubytków rekonstrukcja metodą naśladowczą.

Obrazy na płótnie

1. Demontaż obrazów z feretronu.
2. Oczyszczenie obiektów z kurzu.
3. Podklejenie łusek warstwy malarskiej – bibułka japońska, klej króliczy
4. Zdjęcie obrazów z ramy feretronu.
5. Usunięcie łąty płóciennej z obrazu. Wcześniejsze próby mające na celu ustalić sposób klejenia.
6. Dezynfekcja i dezynsekcja denaturat, perXil
7. Zdjęcie starego, pożółkłego werniksu. Rzopuszczalnik wg. wykonanych prób.
8. Usuwanie starych, zmienionych kolorystycznie kitów, retuszy i przemalowań.
9. Uzupełnienie ewentualnych ubytków płótna. Dobranie płótna o podobnym splocie, wklejenie na kleju Vinavil.
10. Zszywanie płótna. Pokrycie krawędzi płótna klejem termoplastycznym – Vinavilem. Połączenie na ciepło przy użyciu kautera. Wzmocnienie połączenia nitkami z włókna szklanego.
11. Uzupełnienie ubytków gruntów i opracowanie powierzchni kitów.
12. Prostowanie na stole niskociśnieniowym.
13. Naciągnięcie płótna na ramę feretronu.
14. Położenie werniksu retuszerskiego na lico obrazu.
15. Retusz ubytków warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego, Farby olejno żywiczne.
16. Położenie werniksu końcowego.

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

Rejestr zabytków:

B-636/14

1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ: Feretron z obrazami olejnymi

TEMAT: Obrazy Serca MB i Serca Jezusowego

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA: nieznany

SYGNATURA: na obecnym etapie nie odnaleziono

INSKRYPCJE: na obecnym etapie nie odnaleziono

DATOWANIE: XIX wiek

POCHODZENIE: feretron wykonany prawdopodobnie do tutejszego kościoła

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA: kościół parafialny pw. św. Jana

Gwalberta i św. Tekli w Stanach, ul. Grębowska 14 37-433 Stany

WŁAŚCICIEL / UŻYTKOWNIK: Parafia rzymskokatolicka pw. św. Jana

Gwalberta i św. Tekli w Stanach, ul. Grębowska 14 37-433 Stany

WYMIARY: wys. 114 cm; szer. 71 cm; głęb. 16 cm;

obrazy (owal): 58 cm x 41 cm

TECHNIKA: Feretron drewniany, obrazy malowane obustronnie w technice olejnej na desce

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK x NIE

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: ~~TAK~~ ☐ NIE ☐

2.0 OPIS INWENTARYZACYJNY

Feretron w formie owalnej ramy otoczonej ornamentem roślinnym, w szczycie zwieńczony krzyżem. Ornament ażurowy, dość schematyczny, relief płytki. Całość zamontowana na prostopadłościennym wielouskokowej podstawie.

Obraz w Typie Serce Matki Bożej. Na ciemnobrązowym tle postać Matki Bożej ukazana w czerwonej szacie i ciemnoniebieskim płaszczu. Na głowie otoczonej nimbem jasna chusta. Twarz zwrócona w prawo. Prawa dłoń podtrzymuje na piersi gorejące serce otoczone promienistą glorią. Lewa dłoń uniesiona na wysokość pasa zwrócona wierzchem ku górze.

Obraz w typie Serce Pana Jezusa. Postać Jezusa ukazana na ciemnobrązowym tle w czerwonej szacie i niebieskim płaszczu. Głowa otoczona nimbem skierowana prosto. Prawa ręka błogosławi, lewa wskazuje na gorejące serce otoczone cierniem i promieniami glorii.

3.0. TECHNIKA I TECHNOLOGIA

TECHNIKA ORYGINAŁU I ANALIZA SPOSOBU WYKONANIA

Feretron drewniany, deski zespolone za pomocą połączeń ciesielskich. Drewno pokryte warstwą gruntu. Polichromia w technice olejnej. Obrazy malowane obustronnie na cienkiej desce, technika olejna. Grunt kredowy.

TECHNIKA WARSTW I ELEMENTÓW WTÓRNYCH

Przemaalowania olejne feretronu przy użyciu jednobarwnej, gęstej brązowej farby. Przemaalowania olejne obrazów. Liczne gwoździe przytrzymujące dekorację z plastikowych kwiatów znajdująca się z obu stron feretronu.

4.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania samego feretronu i obrazów jest zły. Zarówno pod względem technicznym jak i estetycznym.

Deska będąca podobrazem w złym stanie. Mocno uszkodzona przez drewnojady. Wzdłużne pęknięcia i wżery uwidaczniają skalę destrukcji – konieczna szybka interwencja. Grunty osłabione, spękane i osypujące się. Podobnie warstwa malarska. Posiada ona liczne ubytki, odspojenia ukazujące grunt, podnoszące się łuski farby. Wtórne przemalowania, także w miejscach ubytków bez uprzedniego uzupełnienia gruntów. Werniks matowy, pociemniały. Na powierzchni obrazów przetarcia i zacieki.

[illegible]

Konieczne jest odsłonięcie oryginalnej polichromii feretronu. Sklejenie pęknięć oraz prawidłowy montaż wieńczącego go krzyża. Najistotniejszym z punktu widzenia zachowania substancji zabytkowej działaniem jest powstrzymanie bytowania drewnojadów. Należy założyć, że podobrazie jest w bardzo złym stanie, wymaga dezynfekcji i dezynsekcji a także wzmocnienia strukturalnego. Należy podjąć próbę demontażu obrazów. Swobodny do nich dostęp pozwoliłby na skuteczniejsze prowadzenia tych prac. Konieczne jest wykonanie uzupełniania ubytków drewna, podklejenie i uzupełnienie gruntów. Po usunięciu warstwy pociemniałego werniksu i wtórnych przemałówek wykonane powinno zostać uzupełnienie warstwy malarskiej w technice punktowania.

Dzięki podjętym działaniom powinno się osiągnąć, efekt polegający na zabezpieczeniu substancji zabytkowej oraz ukazaniu oryginalnej estetyki obiektu.

6.0. PROGRAM PRAC

.....

Drewniane elementy ramy i podstawy feretronu.

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej obiektu.
2. Odkurzenie feretronu z luźnych naleciałości brudu oraz kurzu.
3. Wykonanie dokładnych badań mających na celu określenie zasięgu występowania i stanu zachowania pierwotnej warstwy historycznej.
4. Demontaż obrazów o ile będzie to możliwe bez szkody dla substancji zabytkowej.
5. Usunięcie wtórnych nawarstwień. W miejscach gdzie odnaleziono kilka warstw technologicznych, jeśli to będzie możliwe biorąc pod uwagę stan zachowania i zakres występowania, przeprowadzona zostanie konserwacja i rekonstrukcja pierwszej lub innej wcześniejszej warstwy historycznej o najwyższych walorach estetycznych. Późniejsze nawarstwienia zostaną usunięte.
6. Dezynsekcja i dezynfekcja, Hylotox firmy Altax; Biotin
7. Wzmocnienie struktury drewna za pomocą 5% - 10% roztworu paraloidu b-72 w toluenie zarówno metodą powlekania jak i kąpieli. Po wykonaniu zabiegu drewno zostanie odczyszczane z nadmiaru impregnatu.
8. Klejenie pęknięć drewna klejem poliwinylowym Rakoll.
9. Uzupełnienie większych ubytków za pomocą odpowiednio dobranego drewna zgodnie ze sztuką stolarską. Montaż odłamanego krzyża
10. Uzupełnienie mniejszych ubytków drewna żywicą epoksydową Axson S.C. 258.
11. Uzupełnienie ubytków zapraw kredowo-klejowych, szpachlówka akrylowa Modostuc.
12. Rekonstrukcja polichromii w miejscach jej ubytków. W przypadku znacznych ubytków rekonstrukcja metodą naśladowczą.

Obrazy na desce

1. Oczyszczenie obiektów z kurzu.
2. Podklejenie łusek warstwy malarskiej – bibułka japońska, klej króliczy.
3. Demontaż obrazów z feretronu. W przypadku gdyby zagrażało to substancji zabytkowej dalsze prace na obrazach znajdujących się w feretrone.
4. Oczyszczenie lic obrazów, zdjęcie starego pożółkłego werniksu. Przy użyciu rozpuszczalników dobranych na podstawie prób.
5. Usuwanie starych, zmienionych kolorystycznie kitów, retuszy i przemalowań.
6. Dezynfekcja i dezynsekcja. Preparat Per-xil poprzez wstrzykiwanie w miejscach ubytków, na krawędziach podobrazy dla jak najlepszego nasycenia.
7. Wzmocnienie struktury drewna za pomocą 5% - 10% roztworu paraloidu b-72 w toluenie zarówno metodą powlekania jak i kąpieli. Po wykonaniu zabiegu drewno zostanie odczyszczane z nadmiaru impregnatu.
8. Klejenie pęknięć drewna klejem poliwinylowym Rakoll.
9. Uzupełnienie mniejszych ubytków drewna żywicą epoksydową Axson S.C. 258.
10. Uzupełnienie ubytków gruntów klejowo kredowych metoda tradycyjną. Opracowanie powierzchni kitów.
11. Położenie werniksu retuszarskiego na lico obrazu.
12. Retusz ubytków warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego, Farby olejno żywiczne.
13. Położenie werniksu końcowego.
14. Zamontowanie obrazów w feretrone.

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

Rejestr zabytków:

B-636/15

1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ: Feretron z obrazami olejnymi

TEMAT: Obrazy Trójcy Świętej i św. Barbary

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA: nieznany

SYGNATURA: na obecnym etapie nie odnaleziono

INSKRYPCJE: na obecnym etapie nie odnaleziono

DATOWANIE: XIX / XX wiek

POCHODZENIE: feretron wykonany prawdopodobnie do tutejszego kościoła

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA: kościół parafialny pw. św. Jana

Gwalberta i św. Tekli w Stanach, ul. Grębowska 14 37-433 Stany

WŁAŚCICIEL / UŻYTKOWNIK: Parafia rzymskokatolicka pw. św. Jana

Gwalberta i św. Tekli w Stanach, ul. Grębowska 14 37-433 Stany

WYMIARY: wys. 135 cm; szer. 77 cm; głęb. 23 cm;

obrazy: 64 cm x 45 cm

TECHNIKA: Feretron drewniany, obrazy malowane obustronnie w technice olejnej na desce; relief wykonany w podobraziiu,

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK x NIE

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: ~~TAK~~ ☐ NIE ☐

2.0 OPIS INWENTARYZACYJNY

Feretron w formie ramy prostokątnej. Po bokach otacza ją płaska deska wycięta w kształt odsłoniętej kotary przykrytej baldachimem. Podkreślone jest to przez wpisującą się w wycięte kształty polichromię. Całość zamontowana na wielouskokowej prostopadłościenniej podstawie.

Obrazy olejne na desce. Forma postaci, obwiedziona dodatkowo płytkim reliefem. Obraz Trójca Święta, przedstawia Boga Ojca i Jezusa siedzących wśród obłoków. Poniżej znajduje się wyobrażenie ziemi. Bóg Ojciec ubrany w białą szatę i złoty płaszcz prawą ręką błogosławi, w lewej trzyma berło. Jego głowę otacza symbol trójkąta. Chrystus siedzący naprzeciwko ubrany w sam złoty płaszcz. W prawej ręce trzyma wysoki krzyż. Po środku ponad postaciami gołębicą na tle promienistej glorii. Tło obrazu jasne ugrówce.

Obraz św. Barbara znajduje się na odwrocie. Ukazana jest cała postać świętej w koronie na głowie, w złotej sukni i płaszczu na tle ziemskiego pejzażu z wieżą z lewej strony obrazu. W prawej dłoni święta trzyma kielich z hostią w lewej miecz i palmę. Tonacja obrazu jasna.

3.0. TECHNIKA I TECHNOLOGIA

TECHNIKA ORYGINAŁU I ANALIZA SPOSOBU WYKONANIA

Feretron drewniany, deski zespolone za pomocą połączeń ciesielskich. Drewno pokryte warstwą gruntu i polichromii. Polichromia w technice olejnej. Obrazy na desce zamontowanej w ramie feretronu. Podobrazie z reliefem, który podkreśla kontury postaci oraz fałdy szat.

TECHNIKA WARSTW I ELEMENTÓW WTÓRNYCH

Przemaalowania olejne feretronu przy użyciu jednobarwnej, gęstej ugrówce farby. Przemaalowania olejne obrazów zużyciem dużej ilości złotej farby. Liczne gwoździe przytrzymujące dekorację z plastikowych kwiatów znajdującą się z obu stron feretronu.

4.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

.....

Stan zachowania samego feretronu jak i obrazów jest zły. Zarówno pod względem technicznym jak i estetycznym.

Widoczne nieliczne ślady bytowania drewnojadów. Liczne wykruszenia gruntów, przemalowania wykonywane bez uzupełnienia ubytków. Polichromia feretronu wtórna, być może powtarzająca oryginalną, o niskim poziomie artystycznym.

Stan zachowania podobrazia trudny do oceny. Zostało ono szczelnie przemalowane. Grunty z siatką spękań, miejscami ubytki przykryte przemalowaniami. Złota farba ze względu na swój charakter dominuje utrudniając właściwy odbiór estetyczny kompozycji. Relief prowadzony dość niedbale.

5.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI – PROJEKT KONSERWATORSKI

.....

Obiekt wymaga interwencji konserwatorskiej. Jej celem powinno być zatrzymanie procesów niszczących oraz przywrócenie obiektowi właściwości technicznych i walorów estetycznych jak najbardziej zbliżonych do pierwotnych. W tym celu należy wykonać pełną konserwację przedmiotowego feretronu. Przed przystąpieniem do prac konieczne jest szczegółowe rozpoznanie oryginalnej budowy technologicznej obiektu oraz późniejszych nawarstwień.

Należy sprawdzić stan zachowania desek feretronu i podobrazia, podkleić łuski gruntu i uzupełnić jego ubytki. Konieczne jest odsłonięcie oryginalnej polichromii feretronu oraz usunięcie przemalowań obrazów.

Dzięki podjętym działaniom powinno się osiągnąć, efekt polegający na zabezpieczeniu substancji zabytkowej oraz ukazaniu oryginalnej estetyki obiektu.

6.0. PROGRAM PRAC

.....

Drewniane elementy ramy i podstawy feretronu.

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej obiektu.
2. Odkurzenie feretronu z luźnych naleciałości brudu oraz kurzu.
3. Wykonanie dokładnych badań mających na celu określenie zasięgu występowania i stanu zachowania pierwotnej warstwy historycznej.
4. Demontaż obrazów o ile będzie to możliwe bez szkody dla substancji zabytkowej.
5. Usunięcie wtórnych nawarstwień W miejscach gdzie odnaleziono kilka warstw technologicznych, jeśli to będzie możliwe biorąc pod uwagę stan zachowania i zakres występowania, przeprowadzona zostanie konserwacja i rekonstrukcja pierwszej lub innej wcześniejszej warstwy historycznej o najwyższych walorach estetycznych. Późniejsze nawarstwienia zostaną usunięte.
6. Dezynsekcja i dezynfekcja, Hylotox firmy Altax; Biotin
7. Wzmocnienie struktury drewna za pomocą 5% - 10% roztworu paraloidu b-72 w toluenie zarówno metodą powlekania jak i kąpieli. Po wykonaniu zabiegu drewno zostanie odczyszczane z nadmiaru impregnatu.
8. Klejenie pęknięć drewna klejem poliwinylowym Rakoll.
9. Uzupełnienie większych ubytków za pomocą odpowiednio dobranego drewna zgodnie ze sztuką stolarską. Montaż odłamanego krzyża
10. Uzupełnienie mniejszych ubytków drewna żywicą epoksydową Axson S.C. 258.
11. Uzupełnienie ubytków zapraw kredowo-klejowych, szpachlówka akrylowa Modostuc.
12. Rekonstrukcja polichromii. W przypadku znacznych ubytków rekonstrukcja metodą naśladowczą. Farby olejno żywiczne.
13. Pokrycie polichromii feretronu werniksem końcowym.

Obrazy na desce

1. Oczyszczenie obiektów z kurzu.
2. Podklejenie łusek warstwy malarskiej – bibułka japońska, klej króliczy.

3. Demontaż obrazów z feretronu. W przypadku gdyby zagrażało to substancji zabytkowej dalsze prace na obrazach znajdujących się w feretrone.
4. Oczyszczenie lic obrazów, zdjęcie starego żółtego werniksu. Przy użyciu rozpuszczalników dobranych na podstawie prób.
5. Usuwanie starych, zmienionych kolorystycznie kitów, retuszy i przemalowań.
6. Dezynfekcja i dezynsekcja. Preparat Per-xil poprzez wstrzykiwanie w miejscach ubytków, na krawędziach podobrazu dla jak najlepszego nasycenia.
7. Wzmocnienie struktury drewna za pomocą 5% - 10% roztworu paraloidu b-72 w toluenie zarówno metodą powlekania jak i kąpeli. Próby impregnacji poprzez wstrzykiwanie w miejscach ubytków, narożnikach deski.
8. Klejenie pęknięć drewna klejem poliwinylowym Rakoll.
9. Uzupełnienie mniejszych ubytków drewna żywicą epoksydową Axson S.C. 258.
10. Uzupełnienie ubytków gruntów klejowo kredowych metoda tradycyjną. Opracowanie powierzchni kitów
11. Położenie werniksu retuszerskiego na lico obrazu.
12. Retusz ubytków warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego. Farby olejno żywiczne.
13. Położenie werniksu końcowego.
14. Zamontowanie obrazów w feretrone.

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

Rejestr zabytków:

B-636/16

1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ: Feretron z obrazami olejnymi

TEMAT: Obrazy św. Tekla i św. Dorota

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA: nieznany

SYGNATURA: na obecnym etapie nie odnaleziono

INSKRYPCJE: na obecnym etapie nie odnaleziono

DATOWANIE: XIX / XX wiek

POCHODZENIE: feretron wykonany prawdopodobnie do tutejszego kościoła

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA: kościół parafialny pw. św. Jana

Gwalberta i św. Tekli w Stanach, ul. Grębowska 14 37-433 Stany

WŁAŚCICIEL / UŻYTKOWNIK: Parafia rzymskokatolicka pw. św. Jana

Gwalberta i św. Tekli w Stanach, ul. Grębowska 14 37-433 Stany

WYMIARY: wys. 120 cm; szer. 79 cm; głęb. 18 cm;

obrazy: 58,5 cm x 41,5 cm

TECHNIKA: Feretron drewniany, obrazy malowane na płótnach naklejonych obustronnie na deskę

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK x NIE

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: ~~TAK~~ ☐ NIE ☐

2.0 OPIS INWENTARYZACYJNY

Feretron w formie profilowanej ramy prostokątnej. Otocza ją deska z dość schematycznie i płasko wyciętymi motywami listowia. Całość umieszczona na wielouskokowej prostopadłościennej podstawie.

Obraz św. Tekla przedstawia stojącą postać świętej, która ubrana jest w brązowo niebieską suknię i czerwony płaszcz. Głowę otacza żółty nimb. W prawej, ugiętej w łokciu ręce św. Tekla trzyma krzyż, w lewej palmę symbolizującą męczeństwo. Zwrócona jest w kierunku lewego rogu obrazu, z którego wyłania się jasność i promienie oświetlające jej twarz. Po prawej stronie postaci płonący stos, po lewej ukazane są dwa lwy, u stóp wąż. Scena na tle zachmurzonego nieba.

Obraz św. Dorota przedstawia klęczącą świętą. Ubrana w zieloną suknię i niebieski płaszcz kobieta w prawej ręce trzyma krzyż, w lewej kwiat lili. Zwrócona jest w prawo, ponad nią znajduje się Oko Opatrzności ukazane na żółtym tle i wyłaniające się z ciemnych chmur. U kolan świętej znajdują się: otwarta księga i czaszka. Inskrypcja na kartach księgi brzmi: Exultavit cor meum in Domino & exelatum est cornu meum in Deo meo. Tłumaczenie: Raduje się me serce w Panu, moc moja wzrasta dzięki Panu. Całość utrzymana w ciemnej, tonacji.

3.0. TECHNIKA I TECHNOLOGIA

TECHNIKA ORYGINAŁU I ANALIZA SPOSOBU WYKONANIA

Feretron drewniany, deski zespolone za pomocą połączeń ciesielskich. Drewno pokryte warstwą gruntu. Polichromia w technice olejnej. Obrazy na płótnie przyklejonym do deski. Całość zamontowana w ramie feretronu.

TECHNIKA WARSTW I ELEMENTÓW WTÓRNYCH

Przemaalowania olejne feretronu przy użyciu jednobarwnej, gęstej złotej farby. Przemaalowania olejne obrazów. Prawy górny róg obrazu św. Dorota odkleja się od deski. Liczne gwoździe przytrzymujące dekorację z plastikowych kwiatów znajdująca się z obu stron feretronu.

4.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

.....

Stan zachowania samego feretronu jak i obrazów jest zły. Zarówno pod względem technicznym jak i estetycznym.

Drewno feretronu zaatakowały drewnojady, widoczne są otwory wylotowe wydrążone przez owady. U góry feretronu widoczne wzdłużne pęknięcia. Miejscami ubytki drewna, np. w profilowanej ramie feretronu. Liczne ubytki warstwy gruntu. Całość przemalowana złotą farbą bez wcześniejszego uzupełniania ubytków drewna i gruntów. Warstwa współczesnej farby posiada liczne zgrubienia i zacieki.

Stan zachowania deski, na którą przyklejono płótna trudny do weryfikacji. Płótna, poza górnym prawym rogiem obrazu św. Dorota wydają się być dobrze zespolone z deską. Warstwa malarska miejscami łuszczy się, np. ponad księgą w obrazie św. Dorota. Werniks jest pociemniały, obrazy mają liczne przemalowania warstwy malarskiej. Krawędzie płócien są miejscami pofalowane, postrzępione.

5.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI – PROJEKT KONSERWATORSKI

.....

Obiekt wymaga interwencji konserwatorskiej. Jej celem powinno być zatrzymanie procesów niszczących oraz przywrócenie obiektowi właściwości technicznych i walorów estetycznych jak najbardziej zbliżonych do pierwotnych. W tym celu należy wykonać pełną konserwację przedmiotowego feretronu. Przed przystąpieniem do prac konieczne jest szczegółowe rozpoznanie oryginalnej budowy technologicznej obiektu oraz późniejszych nawarstwień.

Konieczne jest odsłonięcie oryginalnych polichromii feretronu oraz usunięcie pociemniałych werniksów i przemalowań obrazów. Dopiero wówczas możliwa będzie dokładna ocena stanu zachowania feretronu. Konieczne będzie podklejenie odspojonego płótna i gruntów oraz niezbędne uzupełnienia ubytków.

Należy zweryfikować czy, ze względu na stan zachowania deski, stan zespolenia płócien z deską, obrazy należy przenieść na nową deskę czy

pozostawić na starej. Na obecnym etapie, na podstawie wstępnych oględzin zakłada się pozostawienie obrazów na obecnej desce.

Dzięki podjętym działaniom powinno się osiągnąć, efekt polegający na zabezpieczeniu substancji zabytkowej oraz ukazaniu oryginalnej estetyki obiektu.

6.0. PROGRAM PRAC

.....

Drewniane elementy feretronu.

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej obiektu.
2. Odkurzenie feretronu z luźnych naleciałości brudu oraz kurzu.
3. Wykonanie dokładnych badań mających na celu określenie zasięgu występowania i stanu zachowania pierwotnej warstwy historycznej.
4. Demontaż obrazów olejnych. Jeśli nie będzie to miało negatywnego wpływu na stan zachowania obiektów.
5. Usunięcie wtórnych warstw technologicznych. W miejscach gdzie pozostawiono kilka warstw technologicznych, jeśli to będzie możliwe biorąc pod uwagę stan zachowania i zakres występowania, przeprowadzona zostanie konserwacja i rekonstrukcja pierwszej lub innej wcześniejszej warstwy historycznej o najwyższych walorach estetycznych. Późniejsze nawarstwienia zostaną usunięte.
6. Dezynsekcja i dezynfekcja, Hylotox firmy Altax; Biotin T 5%.
7. Ewentualne wzmocnienie struktury drewna za pomocą 5% - 10% roztworu paraloidu b-72 w toluenie zarówno metodą powlekania jak i kąpieli. Po wykonaniu zabiegu drewno zostanie odczyszczane z nadmiaru impregnatu.
8. Uzupełnienie większych ubytków za pomocą odpowiednio dobranego drewna zgodnie ze sztuką stolarską.
9. Uzupełnienie mniejszych ubytków drewna żywicą epoksydową Axson S.C. 258.. Ewentualne wypełnienie szczelin pęknięć kitami trocinowymi na bazie kleju poliwinylowego.
10. Uzupełnienie ubytków gruntów kredowo-klejowych, szpachlówka akrylowa Modostuc.

11. Rekonstrukcja polichromii w miejscach jej ubytków. W przypadku znacznych ubytków rekonstrukcja metodą naśladowczą.

Obrazy na płótnie

1. O ile to będzie możliwe demontaż obrazów z feretronu.
2. Oczyszczenie lic obrazów.
3. Podklejenie łusek warstwy malarskiej – bibułka japońska, klej króliczy
4. Zdjęcie starego, pożółkłego werniksu. Rozpuszczalnik wg. wykonanych prób.
5. Dezynfekcja i dezynsekcja – per-xil.
6. Weryfikacja stanu zachowania drewna.
8. Usuwanie starych, zmienionych kolorystycznie kitów, retuszy i przemalowań.
9. Podklejenie ewentualnych odspojień płótna od deski. Klej termoplastyczny Vinavil z użyciem kautera.
10. Uzupełnienie ewentualnych ubytków płótna. Dobranie płótna o podobnym splocie, wklejenie na kleju Vinavil.
11. Uzupełnienie ubytków i opracowanie powierzchni kitów gruntu klejowo kredowe lub na bazie żywic akrylowych.
12. Położenie werniksu retuszerskiego na lico obrazu.
13. Retusz ubytków warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego, Farby olejno żywiczne.
14. Położenie werniksu końcowego.
15. Zamontowanie obrazów w ramie feretronu.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA